

Jasmin AHIC¹

**„Ljudska prava“
Lada Sadiković**

Docentica Fakulteta kriminalističkih nauka Univerziteta u Sarajevu Dr. Lada Sadiković predavač na predmetu „Ljudska prava“, u svome poslijediplomskom ali i poslijedoktoralnom naučnom razvitku napisala je više zapaženih naučno stručnih radova koji se bave zaštitom ljudskih prava nacionalnog odnosno evropskog karaktera.

Udžbenik „Ljudska Prava“ objavljen je u izdavaštvu Fakulteta kriminalističkih nauka Univerziteta u Sarajevu 2006. godine.

Još od vremena *Magna Carte*, *Američke deklaracije o nezavisnosti* ili *Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima iz 1948. godine* utvrđeni su moralni, politički i drugi principi koje su države u svojim okvirima mogućnosti i primjenjivale. Osnov za novi položaj i za pojedinca u odnosima među državama je Univerzalna deklaracija iz 1948. godine koja je pitanje ljudskih prava i sloboda postavila na univerzalan način, te proklamovala najvažnija politička prava, bez čije zaštite nije moguće zamisliti današnji moderni sistem zaštite ljudskih prava.

Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava nije samo pritisak na državu da i ostvaruje proklamirana ljudska prava, nego ona i stvara *supradržavne* mehanizme zaštite ljudskih prava. Stoga Dio Prvi – „*Evropsko pravo ljudskih prava*“ prvenstveno govori o razvoju ljudskih prava poslije Drugog svetkog rata i samom značaju donošenja Evropske konvencije o ljudskim pravima kao evropskog javnog

¹ Mr. sci. , viši asistent Fakulteta kriminalističkih nauka Univerziteta u Sarajevu

poredka u kome vlada princip vladavine prava, koji je ustvari i oličenje svake demokratske države. Sama klasifikacija i podjela ljudskih prava prema vremenu nastanka na ljudska prava: prve, druge i treće generacije određuju nedvojbeni udžbenički karakter knjige.

Dio Drugi - govori o Ljudskim pravima i osnovnim slobodama, odnosno govori o tkz. apsolutno zaštićenim Ljudskim pravima. Prava koja se odnose na život i fizički integritet ličnosti, ili ona koja štite fizičku slobodu čovjeka od kojih pravo na slobodu i sigurnost još u Deklaraciji o pravima čovjeka i građanina iz 1789. g. je „prirodno i nezastarivo“. Sigurnosna komponenta je posebnost koja prožima kako slobodu kretanja tako i zabranu protjerivanja sopstvenih državljana. Uređenje provosuda, te prava koja se odnose na privatni i porodični život navode da *niko ne smije biti izložen samovoljnom miješanju u njegov privatni život, obitelj, dom ili prepisku niti napadima na njegovu čast i ugled. Svako ima pravo na zaštitu protiv ovakvog miješanja ili napada.* Nadalje *Pravo na slobodu misli, savjesti i vjeroispovjesti* predstavlja jedan od temelja demokratskog društva a spada u skupinu tkz. intelektualnih prava. Svako ima pravo na slobodu izražavanja a to uključuje slobodu mišljenja i slobodu primanja i prenošenja informacija i ideja bez miješanja javne vlasti bez obzira na granice.

Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava, u cjelini gledano, osigurava onaj spisak ljudskih prava koja se odnose, kako na zaštitu pojedinca, tako i države u okviru koje se ta ljudska prava javljaju. Osnovni smisao ljudskih prava ogleda se u potrebi da se zaštiti čovjek od arbitražnog ponašanja države, jer nije dovoljno štiti ljudska prava od države unutar koje se štite nego je na izvjestan način potrebno štiti i državu koja štiti ta ljudska prava. Ograničenja ljudskih prava (Dio Treći) koja Evropska konvencija dopušta državama, služe - ma kako to paradoksalno zvučalo- održanju i zaštiti ljudskih prava. Jer država „slobodnom procjenom“ i drugim načinima je u boljoj poziciji da navedene mogućnosti ograničenja (vanredno stanje, stanje rata, međunarodnopravne obaveze itd.) dovede u sklad sa realnim potrebama demokratskog društva.

Savremena društvena zbilja pokazuje da demokratska država može vrlo lako biti sudionik različitih kriznih situacija u kojima ona ima manje mogućnosti da štiti ljudska prava, ali u takvim situacijama država ima pravo (ovlaštenje) da ograniči ljudska prava a ograničenja se mogu u tom smislu posmatrati kao jedan od aspekta ukupne zaštite ljudskih prava. Ograničenje se opravdava time da država sama u sebi ima određene protivrječnosti između interesa pojedinca i interesa nacije.

Doprinos definiranju pozicije države u Evropskom sistemu zaštite ljudskih prava (Četvrti Dio) dala je i jurisprudencija Evropskog suda za ljudska prava, koja je omogućila da se iskristaliziraju brojni principi, koji se u praksi poistovjećuju sa odredbama Konvencije, a služe ostvarivanju elementarnih ciljeva Evropske konvencije. Jurisprudencija Evropskog suda ipak preferira princip „slobodne procjene države“ u odnosu na kontrolne mehanizme evropskog pravnog poretka. Struktura Evropskog suda za ljudska prava odnosno Organizacija suda, nadležnost i struktura Suda za ljudska prava, te sami postupak pred Evropskim sudom nedvojbeno ukazuju na moderni demokratski karakter ovog suda.

U proteklom stoljeću zaštita ljudskih prava (klasična, građanska ili politička prava) uglavnom se izražavala u nastojanju da se spriječi državno uplitanje u ljudska prava i slobode, što i nije dovoljno. Naprotiv, savremeni globalizacijski ekonomski trendovi nameću državi i brojne pozitivne obaveze, koje su takođe uvjet za efektnu zaštitu ljudskih prava.

Ulazak Bosne i Hercegovine u Savjet Evrope i ratifikacija Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava (12. juli 2002.) označio je i izravno primjenjivanje ljudskih prava i osno vili sloboda po Evropskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava, u. primjenjivanje i svih kontrolnih mehanizama Evropske konvencije među kojima najznačajniju ulogu ima Evropski sud za ljudska prava sa sjedištem u Strasbourgu.

Možemo sa sigurnošću konstatirati i *zaključiti* da je autorica izuzetno kvalitetno uspjela osvijetliti fenomen Ljudskih prava kao i *mehanizam* zaštite ljudskih prava, a to je evropski konvencijski sistem zaštite, onaj koji inkorporira državne mehanizme zaštite. Evropski sistem zaštite ljudskih prava predstavlja prvi slučaj u historiji da se ljudska prava štite na kolektivni način, što je prednost ali i velika obaveza za države koje čine taj sistem.